

Fogtekniker

Såga, hyvla och fräsa. Men riktigt spännande blir det sällan förrän man sammanfogar arbetsstyckena, då framträder nämligen helheten. Här går jag igenom några vanliga tekniker för sammanfogning inom trähantverk.

Notning

Notning kan användas till mycket, t.ex. i mötet mellan hyllplan och hyllgavel. Man skär ett notspår i det ena arbetsstycket och för in det andra stycket i spåret.

John Kandells vägghylla Pilaster från Källemo (som du ser på bilden nedan) bygger på notning: Den vertikala listen har horisontella notspår som hyllplanen vilar i. Själv använder jag ofta notning.

Not och spont

Tekniken med not och spont, som snarast är ett specialfall av notning, kan användas vid längsgående sammanfogning, t.ex. i golv, paneler och massiva träskivor. En spont i det ena arbetsstycket förs in i ett notspår i det andra. (Sponten kallas ibland "fjäder".)

Panelbrädan från Siljan på bilden nedan är försedd med not (till vänster) och spont (till höger).

Tappning

Tappning är en mycket användbar fogteknik, och den passar bra bl.a. i mötet mellan ben och sarg i t.ex. bord och bänkar. En avlång tapp i det ena arbetsstyckets ändträ förs in i ett avlångt urtag, ett långhål, i det andra stycket.

Själv använder jag ofta tapptechnik. Bilden nedan är tagen i min verkstad. Två arbetsstycken med två tappar respektive två långhål är en bra start på en låda.

Slitsning

Slitsning kan användas i bl.a. ramkonstruktioner. Fogen bygger på att slitsar (urtag) och tappar i kontraposition i ändträet på de båda arbetsstyckena kopplas.

Mötet mellan ben och sarg på kortsidan i Marit Stigsdottersbord Adesso från Stolab (som du ser på fotot nedan) är exempel på slitsning.

Sinkning

Sinkning används ofta vid sammansättning av lådor. Tappar och sinkor (urtag mellan tappar) i kontraposition i de båda arbetsstyckena fogas samman.

Sockerlårdsinkningens (eller "kamfogens") sinkor och tappar är vinkelräta, som i mötet mellan gavel och toppstycke i Nirvan Richters och Norrgavels bokhylla på bilden nedan.

Laxstjärtsinkningen har samma upplägg som sockerlådsinkningen, men är starkare (och mer anrik). Här är sinkorna och tapparna vinklade så att de båda arbetsstyckena låser fast varandra.

Fogarna i Jonas Bohlins tidningshylla Zink från Källemo (som du ser på bilden nedan) är laxstjärtsinkade.

Pluggar och lameller

Med hjälp av träpluggar (eller centrumtappar) kan man möta mängder av utmaningar vid sammanfogning av trä. Borra hål, stryk på lim, tryck i pluggarna och foga ihop!

Även kexfogen är rätt universell. Den är uppbyggd av spår och tunna, elliptiska träbitar (som kallas "kex" eller "lameller"). En lamellfräs (eller "kexmaskin") fräser ut spår i båda arbetsstyckena. Lamellerna, som passar i spåren, håller ihop fogen. På bilden nedan ser du pluggar (nederst) och lameller (överst).

Fingerskarvning

Fingerskarvning kan användas vid tillverkning av t.ex. hyllplan och bänkskivor. Namnet kommer av att skarvarna liknar fingrar. En fräs profilerar och kontraprofilerar "fingrar" i arbetsstyckena som sedan limmas ihop. Bilden nedan visar en fingerskarv.

En helstavsskiva saknar dessa skarvar - den består av hela stavar som oftast limmas stumt mot varandra.

Halvt-i-halvt

Halvt-i-halvt passar bra bl.a. när man bygger kryss av två arbetsstycken som är lika tjocka. Man skär ut halva djupet i det ena arbetsstycket och halva djupet i det andra. Sen lägger man ihop urtagen.

Om du nån gång får lust att bygga en midsommarstång rekommenderar jag denna teknik. Bilden nedan är väl ingen särskilt lyckad illustration av stången och tekniken, men Anders Zorns "Midsommardans" (1897) är trots allt en trevlig tavla.

